

Leo Ainola 80

LEO JAANI p AINOLA sündis 18. juulil 1929. a Viljandis teenistujate perekonnas. Keskkariduse omandas ta Viljandi II Keskkoolis (Viljandi Maagümnaasium), mille lõpetas 1948. a. Edasi oli kaalumisel matemaatika õppimine Tartu Ülikoolis, kuid perspektiiv hakata tulevikus tööle õpetajana sundis otsust muutma. Aastatel 1948–1953 õppis Leo Ainola Tallinna Polütehnilise Instituudi ehitusteaduskonnas, mille lõpetas tööstus- ja tsiviilehituse insenerina. Seejärel oli ta 1953.–1956. a TPI matemaatika kateedris prof A. HUMALA aspirant. Füüsika-matemaatikakandidaadi kraadi kaitses Leo Ainola 1957. a koorikute teooria valdkonnast. Pärast aspirantuuri töötas ta matemaatika kateedris õppejõuna, algul assistendina (1956–1959), edasi vanemõpetajana (1959–1960) ja dotsendina (1960–1961).

Seejärel siirdus Leo Ainola tööle ENSV TA Küberneetika Instituuti, kus töötas vanemteadurina kuni 1971. aastani. Vanemteaduri kutse elastsus- ja plastsusteooria alalt anti talle 1964. a. Teadustöö Küberneetika Instituudis oli viljakas. Doktoritööd teemal *Integraalsed variatsiooniprintsiibid ja nende kasutamine elastsete koorikute ja plaatide dünaamikas* kaitses L. Ainola Eesti NSV Teaduste Akadeemia füüsika-matemaatika ja tehnikateaduste nõukogu ees edukalt 27. juunil 1967. a. Füüsika-matemaatikadoktori kraad kinnitati järgmisel aastal. Tema doktoritööd oponeerisid prof

A. GOLDENVEISER Moskvast, prof K. GALIMOV Kaasanist ja akadeemik A. Humal.

Oma doktoritöös rakendas L. Ainola variatsiooniprintsiipi elastsete koorikute ja plaatide dünaamika uurimiseks. Variatsiooniprintsiibi laialdane kasutamine on tingitud kahest asjaolust. Esiteks on variatsiooniprintsiibid lihtsalt formuleeritavad väga üldisel ja lihtsal kujul. Teiseks võimaldavad variatsiooniprintsiibid nn otseste meetodite abil lahendada paljusid keerulisi ülesandeid. Tol perioodil otsiti intensiivselt teid variatsiooniprintsiipide formuleerimiseks, mis vastavad algtingimustega ülesannetele. Kõige üldisemate tulemusteni õnnestuski jõuda L. Ainolal. U. NIGUL nimetas saadud tulemust *Ainola variatsiooniprintsiibiks*. See termin on täiesti motiveeritud, sest tema doktoriväitekirjas on sõnastatud konvulatsioonintegraalidele baseeruv variatsiooniprintsiip lõpliku vabadusastmete arvuga süsteemide dünaamika, koorikute teooria ja elastusteooria algtingimustega ülesannete jaoks. 1970. a. omistati Leo Ainolale Nõukogude Eesti preemia koos NIKOLAI ALUMÄE ja Uno Niguliga tööde eest elastsete koorikute dünaamika alal.

Viimasel tööaastal Küberneetika Instituudis oli Leo Ainola ühtlasi poole koormusega professori ametikohal TPI matemaatika kateedris. 1971. a anti talle professori kutse. 1971. a septembrist asus prof Leo Ainola tööle TPI matemaatika kateedri juhataja-professorina.

Asudes tööle matemaatika kateedri juhatajana, pühendas L. Ainola palju energiat kateedri töö korraldamiseks nii, et õppeedukus matemaatikas oleks võimalikult kõrge. Stabiilse õppeedukuse saavutamiseks võeti matemaatika kateedris kasutusele ühtne kontroll- ja kodutööde süsteem, mille tulemusel oluliselt ühtlustus õpetamise ja nõudmiste tase. Süstemaatiliselt tehti tunnikontrolle ja kontrolliti üliõpilaste loengukonspekte. Suurt rõhku pandi õppekirjanduse väljaandmisele. TPI rotaprintsil ilmus rida õppevahendeid matemaatikast. Kirjastuse kaudu anti välja matemaatika ülesannete kogu kaasajastatud variant.

Vabariikliku Matemaatika Teaduslik-Metoodilise Nõukogu aseesimehena ning ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi Ma-

temaatika Nõukogu liikmena koordineeris prof L. Ainola matemaatika õpetamise meetodika küsimusi kogu vabariigis. TPI metoodikanõukogu esimehena ja liikmena ning instituudi nõukogu liikmena suunas ta aastaid TPI õppemetoodika-alast tööd.

L. Ainola ja A. SÄREV organiseerisid kümmeaasta jooksul fakultatiivsel alusel töötavate matemaatika erirühmade tööd kolmanda ja neljanda kursuse üliõpilastele. Kahjuks L. Ainola koollivend V. MIKKAL ülikooli õppeprorektorina *lasi* selle ürituse *põhja*: ministriumist taotleti luba, kuid ministrium keelas need fakultatiivsed erirühmad hoopis ära. Ministriumi ja teaduskondade nõudel tuli erirühmade töö viia puhtfakultatiivsele alusele, mistõttu nendest osavõtjaid enam ei leidunud ja erirühmad tuli likvideerida.

Eraldi tuleb märkida prof L. Ainola püüdlusi tugevdada matemaatika kateedri õppejõudude kaadrit. Ta võttis julgelt tööle äsja Tartu Ülikooli lõpetanud noori matemaatikuid ja lõi neile enesetäiendamise võimalusi. Eks ta õppis neid ka mõningal määral tundma juba Tartus, olles korduvalt seal matemaatikateaduskonna diplomitööde kaitsmiskomisjoni esimees.

1991. a loobus prof L. Ainola kateedrijuhataja ametist, kuid jäi edasi kateedri professoriks. Kui varasemal ajal õpetas ta kõrgemat matemaatikat informaatikutele, siis nüüd tuli tal õpetada vastavalt uutele õppeplaanidele matemaatilise füüsika võrrandeid (tehnilise füüsika erialale). 1997. a sügisel L. Ainola emeriteerus.

Pärast emeriteerumist algas prof L. Ainola järjekordne viljakas teadustöö periood. Küsimusele, millest see on tingitud, tuli vastuseks, et nüüd on tal palju aega. Aastail 1996–2009 on ilmunud kokku 61 artiklit, mille üheks autoriks on olnud L. Ainola. Iseloomulik on, et ta teeb koostööd teiste teadlastega. Tema panuseks on matemaatilise aparatuuri ja seejärel lahendusalgoritmide leidmine teistes teadusvaldkondades tekkinud probleemide lahendamiseks. Algul oli L. Ainola koostööpartneriks prof U. LIIV, hiljem aga akadeemik H. ABEN Küberneetika Instituudist ja prof T. KOPPEL ehitusteaduskonnast. Koos H. Abeni töörühmaga uurib ta polarisatsioonoptikaga seotud probleeme, T. Koppeli töörühmaga aga veevarustussüsteemide ja hüdraulilise töökindluse analüüsi meto-

deid. Tundub siiski, et L. Ainolale kui tõsisele teadlasele on südame- lähedasemad teoreetilisemad probleemid. Nii on tema 61 mainitud artiklist 40 kirjutatud koostöös H. Abeniga ja "vaid" 19 koos T. Koppeliga. Kui küsida L. Ainola enda käest, kes ta siis on, kas mehaanik, insener või matemaatik, siis ta vastus on – rakendusmatemaatik. Tema kui inseneriharidusega inimene hindab kõrgelt matemaatika rakenduslikku külge. See ei tähenda aga seda, et ta alavääristab abstraktsemaid matemaatika harusid. Ta lihtsalt arvab, et kõik peab olema proportsioonis.

Prof Leo Ainola on kuulunud mitmetesse väitekirjade kaitsmisnõukogudesse. Tema aspirant JAAN METSAVEER on jõudnud nõukogudeaegse teaduste doktori kraadini ja professori kutseni ning töötas pikka aega TTÜ ehitusmehaanika kateedri juhatajana.

Prof Leo Ainola tegevus on leidnud korduvalt äramärkimist. Teda autasustati 1982. a NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi rinnamärgiga, 1986. a medaliga *Eeskujuliku töö eest* ja 2004. a *Valgetähe III klassi teenetemärgiga*. 2009. a pälvis Hillar Abeni juhitud kollektiiv, kuhu kuulus ka prof Leo Ainola, riikliku aastapremia olulise sotsiaalmajandusliku mõjuga innovaatilise tooteni viinud teadus- ja arendustöö eest.

Prof Leo Ainola peres on üles kasvanud kaks tütart. Tema harrastusteks on kirjandus ja filateelia.

Õnnitleme prof Leo Ainolat 80. sünnipäeva puhul ning soovime tervist ja jätkuvat mõtteerksust!

Kolleegide nimel PEETER PUUSEMP